

**This is an electronic reprint of the original article.
This reprint *may differ* from the original in pagination and typographic detail.**

Author(s): Satka, Mirja

Title: Hyvinvointivaltion tulevaisuus?

Year: 2011

Version:

Please cite the original version:

Satka, M. (2011). Hyvinvointivaltion tulevaisuus?. *Sosiaali- ja terveystieteiden tiedelehti*, 2011 (3), 7.

All material supplied via JYX is protected by copyright and other intellectual property rights, and duplication or sale of all or part of any of the repository collections is not permitted, except that material may be duplicated by you for your research use or educational purposes in electronic or print form. You must obtain permission for any other use. Electronic or print copies may not be offered, whether for sale or otherwise to anyone who is not an authorised user.

Hyvinvointivaltion tulevaisuus?

Hyvinvointivaltio on yhteiskuntamalli, jossa valtion tehtävä on taata turvallinen elämä. Tämä tavoite oli yleisesti hyväksytty 1980-luvulla. Yhteiskuntaa, sen instituutioita ja moraalia jäsensi ajatus demokratiasta, jossa vallitsee tasa-arvo ja pyrkimys aineelliseen hyvinvointiin. Siksi on hämmäntävää kohdata nuori, jolle yhtä itsestään selvää on, että elämä on suuri pudotuspeli, jossa kaikki on "vain itsestä kiinni".

Historiallisesti tarkastellen hyvinvointivaltio ei ole valtavirtaa edes pohjoismaissa – se oli innovaatio ja poikkeus, joka kesti hetken, mutta jätti ikuisen ikävän. Hyvinvointivaltio lienee saanut sitä kaipaavien mielissä ansaitsematontakin arvonnousua. Mallilla oli heikkouksia, joita ei muistella. Se ei esimerkiksi ollut herkkä asiakkaiden tarpeille ja sen käsitys hyvinvoinnista painotti enemmän rahaa ja taloutta kuin yhteisöllisyyttä ja luottamusta. Kummallista kyllä, se rakensi silti yhteenkuuluvuutta ja kunnioitusta ihmisryhmien välille.

Tällä hetkellä kukoistaa tuottavuus, tehokkuus ja kilpailu ja niiden kääntöpuolena ajautuminen, köyhyys ja pysyvä ulkopuolisuus. Johtavat poliitikot tahtovat eriarvoistumisen ratkaisuksi hyvinvointiyhteiskunnan. Sen tukipilareita ovat markkinat, yhteisöt, kuntayhtymät, järjestöt ja itse itsestään vastuun kantavat ja valintoja tekevät kuluttajat. Samat poliitikot ovat vakuuttuneita markkinamekanismin oivallisuudesta kalliiseen ja kangistavaan hyvinvointivaltioon verrattuna. He uskovat, että vapaus aktivoi ihmisiä kantamaan vastuuta läheisistään ja huolehtimaan itsestään siitäkin huolimatta, että lukuisat tutkimukset puhuvat yhteisvastuun hyödyllisyydestä yhteiskunnan kokonaiskehityksen kannalta. Heille julkisen sektorin ideaali on näkymätön käsi, joka ohjaa eri toimijoiden yhteispeliä turvan aukkojen kattamiseksi. Käytännössä vastuu toiminnan laadusta jää sosiaalialan ammattilaisille ja asiakkaille.

Nykyisestä järjestelystä tähän mennessä saatu tutkimustieto on hälyttävää: pal-

velujen ohjaus on sekaisin, turvaverkoista putoaa läpi liian moni, ammattilaisia palkitaan työstä, joka ei auta ongelmien ratkaisemista vaan pahimmillaan ylläpitää niitä. Ostopalvelusopimukset vaativat toimimaan vastoin ammatillista tietoa ja etiikkaa. Eli tehty yhteiskunnallinen koe todistaa samaa kuin tutkimus: liiketaloustieteestä ja markkinoista ei sittenkään ole isännäksi. Tuotettu hyvinvointihässäkkä, yksilön vastuuttaminen ja yhteisvastuun hyljeksintä koskettaa meitä kaikkia sekä kansalaisina että veronmaksajina.

Tässä jamassa on hyvä muistaa, ettei hyvinvointivaltiota tehty hetkessä eikä siitä ollut yhtä suunnitelmaa. Se oli tahdon ja pitkän poliittisen kamppailun tulos. On tulkittu, että pohjoismaisten yhteisvastuun yhteiskuntien rakentamisen mahdollisti paikallisdemokratian vuosisatainen perinne. Historiasta tiedetään, että yhteisvastuun ja yksilön vastuun painottamisen kaudet vaihtelevat pitkissä sykleissä. Tulkitsen kevään vaalitulosta merkiksi alkamassa olevasta käänteestä. Yhteisvastuun kokemus on edelleen läsnä sekä yksilöiden mielissä, että palveluorganisaatioiden rakenteissa. Siksi uskon, että sen aktivointi epäsosiaalisen vaihtoehdoksi on yhä mahdollista. Ihminen on pohjimmiltaan moraalinen olento, jonka hyvinvointi riippuu myös siitä, kokeeko hän yhteisönsä toimintatavat oikeudenmukaisiksi.

Jaetun vastuun ideaa vauhdittamaan tarvitaan tälläkin kertaa uusia sosiaalisia liikkeitä ja rohkeita käsitteellisiä avauksia, sillä kamppailusta tulee jälleen pitkä ja vaivalloinen. Hyvinvointivaltioon tuskin palataan, sillä sosiaaliset kysymykset ovat muuttuneet ylikansallisiksi. Isoin kysymys on, mitkä tahot määrittelevät muutoksen arvopäämäärät. Pohjoismaisen perinteen mukaan kansaa kannattaisi kuulla. Lisäksi aiempaa innovaatiota kannattaisi arvioida avoimin mielin ja uusliberalismin ideologiasta etäisyyttä ottaen. Osan edellisen yhteisvastuun noususta nähneenä olen vakuuttunut siitä, että matkalla olo on sosiaalialan toimijoille vähintään yhtä tärkeää kuin perille pääsy. ●

Hyvinvointivaltio ei ole valtavirtaa edes pohjoismaissa.

Mirja Satka

Kirjoittaja on sosiaalityön professori Jyväskylän yliopistossa.